

To cite this article: Edirne, J. (2023). Trakya Kırsal Alan Planlamasındaki Deneysel Bir Projenin ve Uygulama Sürecinin Sosyal Girişimcilik ve Kalkınma-Koruma-Geliştirme-Sürdürme Bakımından Değerlendirilmesi. International Journal of Social and Humanities Sciences (IJSHS), 7(2), 163-198

Submitted: August 11, 2023

Accepted: August 29, 2023

TRAKYA KIRSAL ALAN PLANLAMASINDAKİ DENEYSEL BİR PROJENİN VE UYGULAMA SÜRECİNİN SOSYAL GİRİŞİMCİLİK VE KALKINMA-KORUMA-GELİŞTİRME-SÜRDÜRME BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Jülide Edirne¹

ÖZET

Dünyada kalkınma kavramı sürekli evrilmektedir. Kalkınma kavramına sürdürülebilir kalkınma ve insani gelişmişlik kriterleri de eklenmiştir. Ancak kapitalist ve neoliberal ekonomik sistemler henüz tam anlamıyla sürdürülebilir kalkınma ve insani gelişmişliği sağlayamamaktadır.

Ülkemiz açısından bakıldığında, Cumhuriyetin ilk yıllarında uygulanan karma ekonomik sistem ve insani gelişmişliği önceleyen yaklaşımlar başarılı olmuştur. Yıllar içinde bu stratejilerde ve uygulamalarda yapılan değişiklikler sonucu kalkınma ivmelenmesi yavaşlamış ve özellikle son yıllarda sürdürülebilir kalkınma ve insani gelişmişlikte yeterince ilerleme kaydedilememiştir.

İnsani gelişmişlik ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesinin yöntem ve araçları arasında ilk sırayı ana stratejik planlar ve kent, kır mekânsal planlamaları almaktadır. Bu tür stratejik ana planlar, alt planlamalar ve uygulamaların nitelik olarak yetersiz kalması, plan yapma ve uygulama yetkisindeki karmaşa, ulusal sürdürülebilir kalkınmada başarısız sonuçlara neden olmaktadır.

Sürdürülebilir kalkınmanın araçlarından biri olan kırsal alan mekânsal tasarımlarının planlamasında ve uygulamasındaki sorunlar da sürdürülebilir kalkınmanın önündeki en önemli engellerdendir.

Kırsal alanların planlanması üst ölçeklerde yapılırken alt ölçek imar planları ülke genelinde nicelik olarak çok yetersizdir. Plan yapılmayan kırsal alanlarda plansız alanlar yönetmeliği uygulanmaktadır. Tüm ülke kırsalı için bir yapı yapma ve kadastral kurallar koymaktan öte geçemeyen, yere özgü değerleri göz ardı eden bir

¹ Dr. Öğr.Üyesi, Haliç Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, julideedirne@halic.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1367-7550

yönetmelikler kırsal alan yerleşmelerinin sürdürülebilirliği açısından sorunlar yaratmaktadır.

Bu makalede bir kırsal alan planlamasında deneysel bir uygulama olan Sincap Evler Istranca Projesinin planlama ve uygulama süreci analiz edilmiştir. Ele alınan proje, Tekirdağ İli, Saray İlçesi, Safaalan Köyü genişleme bölgesinde sosyal girişimcilik yöntemi ve akademik katkı ile ve yere özel imar planı yapılması suretiyle gerçekleştirilen bir kırsal yerleşim projesidir. Kırsal kalkınma stratejik planlarının önemli bir bileşeni olan kırsal yerleşmenin mekânsal tasarımı, koruma – kalkınma – geliştirme – sürdürme temelli bir tasarım ve uygulama yaklaşımı ile ele alınmıştır.

Bu projenin tasarım ve yapım aşamalarının ve yöntemlerinin sosyal girişimcilik tanımında yer alan toplum yararı gözetmek, toplumun sorunlarına çare üretmek ve bu girişimleri sürdürebilmek amacıyla ekonomik fayda elde etmeyi ve elde edilen ekonomik faydanın aynı amaçla gerçekleştirilecek projelerde kullanılması ilkeleriyle gerçekleştirilmiştir.

Proje Tekirdağ, Sefalan Köy Genişleme Alanı İmar Planlaması ve Sincap Evler Istranca Projesi kapsamında, kırsal alan mekansal tasarımının sosyal girişimcilik yöntemiyle uygulanabilirliğine örnek bir model olarak ele alınmıştır. Yapılan analiz sonucu, doğal değerleri koruyan ve yapıyı peyzaj değerlerine uyumlanan ve tümünün sürdürülebilirliğini sağlayan bir yerleşim tasarımına ulaşıldığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kırsal alan planlaması, sosyal girişimcilik, sürdürülebilir kalkınma

EVALUATION OF AN EXPERIMENTAL PROJECT AND IMPLEMENTATION PROCESS IN TRAKYA RURAL AREA PLANNING IN TERMS OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP AND DEVELOPMENT-PROTECTION-PROGRESS-SUSTAINABILITY

ABSTRACT

The concept of human development is constantly evolving. Sustainable development and human development index was added to the development program. However, capitalist and neoliberal economic systems are not yet able to effectively provide sustainable human development.

On the other hand, the mixed economic system implemented in the first years of the Turkish Republic and solutions prioritising human development have been

successful. As a result of the changes made in and after these strategies over the years, the pace of progress has slowed down. Especially in recent years, it has not made enough progress in sustainable development and human development.

Rural area spatial designs are one of the tools of sustainable development. Problems in their planning and implementation hinder sustainable development.

Urban and rural spatial planning is one of the most important planning strategies among human sustainable development methods. Errors in maintaining such strategic master plans and sub-plans, complexity of management, disregard for local solutions cause national sustainable development to fail as well.

There are quantitative inadequacies in rural area planning, which directly affects rural development. For example, the regulation of development areas, which has no plans, is not enough to protect the country's rural areas, maintain their original values and indirectly contribute to development.

In this article, as an example, we analysed the planning and implementation process of the "Sincap Evler, Istranca" settlement Project, as it is an experimental application in rural planning. This project is a social entrepreneurship method and academic study product in Tekirdağ Province, Saray region, Safaalan Village expansion area. It is a rural settlement project made with a development plan specific to its location. One of the most important components of rural development strategies is the spatial design and implementation in rural settlements, it has a design and implementation approach based on "protection - development - progress- sustainability".

The project is a model of implementation of rural spatial design with social entrepreneurship method. As a result of our analysis, we have seen that a settlement design has been achieved that protects natural values and adapts to local landscape values, and supports cultural sustainability and human development.

Keywords: Rural planning, social entrepreneur, sustainable development, human development

GİRİŞ

Kalkınma planları, insani gelişmişlik ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak amacıyla yapılan üst ölçekli stratejik planlamalardır. Bu stratejik planların uygulama planları ise kent planları ve kırsal alan mekânsal planlarıdır.

Kırsal alan planlamalarının ve uygulamalarının sosyal girişimcilik yöntemi ile yapılması, üst ölçek stratejik planların amaçlarına ulaşmasını sağlayacak bir araç ve yöntemdir. Sosyal girişimcilik, serbest piyasa ekonomisi içinde kar amaçlayan

ancak ana hedefi toplumsal fayda gözeterek, sosyal etki ve değer yaratmak, toplumsal sorunlara ve ihtiyaçlara yaratıcı çözümler üretmek olan bir yaklaşımdır. Kırsal alan planlamaları ve uygulama araçları arasında sosyal girişimcilik yöntemi yer almamaktadır.

Bu makalede, sosyal girişimcilik yöntemi ile tasarlanan ve uygulanan Tekirdağ İli, Safaalan Köyü, Köy Genişleme Alanı, Yeni Yerleşim Düzeni Planlaması ve Sincap Evler Istranca Projesi, tasarım aşamasından uygulamasına kadar kırsal alan mekânsal tasarımlarının sosyal girişimcilik yöntemi ile yapılabileceğinin somut bir örneği olarak incelenmesi amaçlanmıştır.

Ulusal Kalkınma Politikaları, Sürdürülebilir Kalkınma Ve İnsani Gelişmişlik Kavramsal Tanımları

Sürdürülebilir Kalkınma

Kalkınma kavramı, ekonomik kalkınma ve ekonomik büyümeyi tanımlarken günümüzde gelişerek sosyal kalkınma ve insani kalkınmayı da içinde barındıran bir kavrama dönüşmüştür. Kapitalist üretim biçiminin doğaya zarar verdiği ve doğal kaynakları hızla tükettiği anlaşıldığında kalkınma kavramına sürdürülebilirlik kavramı da eklenmiştir. “Sürdürülebilir kalkınma”, kavramı Kent Bilim Terimleri Sözlüğünde, “Çevre değerlerinin ve doğal kaynakların savurganlığa yol açmayacak biçimde akılcı yöntemlerle, bugünkü ve gelecek kuşakların hak ve yararları da göz önünde bulundurularak kullanılması ilkesinden özveride bulunmaksızın, ekonomik gelişmenin sağlanmasını amaçlayan çevreci dünya görüşü” biçiminde açıklanmaktadır (Loş, 1990).

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda 2015 yılında kabul edilen ve artık küresel olarak kabul gören “Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları” (SKA) 17 evrensel amaçtan oluşmaktadır. Sürdürülebilir Kalkınma planlarında insani gelişmişlik ve kalkınmayı sağlayacak bu amaçlar arasında:

- Kırsal alanda yaşayan toplulukların ekonomik, sosyal ve kültürel değerlerini koruyarak geliştirmek ve kırsal nüfusun yerinde kalkınmasını, göç ve istihdam sorunlarını yerinde çözmek,
- Kırsal alanların mekânsal yerleşimlerini nitelikli ekolojik imar planları ile gerçekleştirmek,
- Kırsal yerleşmelerin sahip olduğu özgün karakteristikler, kültürel ve miras değeri taşıyan yapıları ve kırsal peyzaj alanlarını korunmak,
- Köy yerleşimleri çevresinde oluşacak yeni yerleşimlerin sosyal ve ekonomik etkileşimini olumlu yönde sağlamak,

- Kırsal kalkınmanın sağlanabilmesi için girişimcilerin teşvik edilmesini sağlayarak, kamu hizmetlerinin ekonomik yükünün kamu üzerinden alınması, alt yapı yatırımları yükünün devlet üzerinden alınması,
- Çevreyi korurken, doğal kaynakları ve enerji kaynaklarını sürdürülebilir ve inovatif kullanmak, potansiyel ve alternatif enerji kaynaklarını rasyonel kullanmak yer alır (UNDP, URL1).

İnsani Gelişmişlik

Dünya Kalkınma Bankası (IMF) ve Birleşmiş Milletler tarafından, gelişmiş, gelişmekte olan, az gelişmiş (gelişmemiş) devletler olarak yapılan sınıflandırmalar genellikle ekonomik gelişmişlik kriterleri esas alınmaktadır. Bu kriterler, kişi başına düşen milli gelir, sanayileşme düzeyi gibi kriterlerdir. Bir diğer kriter ise insani gelişme endeksidir. Bu endeks eğitim düzeyi ve sağlık düzeyi ile ekonomik verileri birleştiren bir endekstir.

Ancak ülkelerin gelişmişlik düzeyini ölçmekte kullanılan bu kriterler bir ülkenin insani gelişmişliğini belirlemede yetersiz kalmaktadır. İnsani gelişmişlik ve kalkınma tanımlaması günümüzde koruma, geliştirme ve sürdürülebilirlik gibi kavramsal tanımları da içine alarak daha karmaşıklaşmıştır (Sachs, 2005).

Küresel İdeolojilerin Kalkınma ile İlişkisi- Küreselleşme, Kapitalizm, Neoliberalizm

Sürdürülebilir kalkınma ve insani gelişmişliğin sağlanması, sosyal, ekonomik ve çevresel sorunların çözümü, dünya devletleri ve toplumları için vazgeçilmez bir hedeftir. Dünya da özellikle de gelişmiş ülkelerde, bu çoklu sorunlara çözüm üretilmeye çalışılmaktadır. Gelişmiş ülkeler kategorisinde yer alan ülkelerde bile, kapitalist ve neoliberal sistem ve küreselleşme politikaları, gittikçe karmaşıklaşan, sosyal ekonomik ve çevresel sorunlara çözüm üretmekte zorlanmakta, sürdürülebilir kalkınma ve insani gelişmişlik konularında istenen sonuçları alamamaktadır. Dünyada, kalkınma ve insani gelişmişliği sağlayamayan bu politik sistemler, ayrıca kendileri de yapıları gereği yeni sorunlar yaratmaktadır (Tolunay ve Ak-yol,2009).

Küreselleşme politikaları tüm ülkelerin sürdürülebilir kalkınma ve insani gelişmişliğinin sağlanması amacına hizmet eder gibi görünmekle beraber aslında gelişmiş ülkelerin ayrıcalıklı, öncelikli konumundan ödün vermemektedir. Küresel sermaye ve onun baskısındaki küresel yönetim politikalarından bağımsız, ulus devlete özgü kalkınma politikaları oluşturabilmek günümüz kapitalist ve neo liberal düzeninde gittikçe zorlaşmaktadır (Yavilioğlu, 2002).

Türkiye’de Ulusal Kalkınma Politikaları

Ülkemizde cumhuriyetin ilk yıllarında ekonomik kalkınmayı, eğitim ve sosyal kalkınma ile ele alan kalkınma çalışmaları başarılı olmuştur (Loş, 1990). Yıllar içinde bu stratejilerin ve uygulamaların değiştirilmesi sonucu kalkınma ivmelenmesi yavaşlamış ve özellikle son yıllarda ekonomik ve sosyal yönden yeterince ilerleme kaydedilememiştir.

Ülkemizde, sürdürülebilir kalkınma ve insani gelişmişliğin sağlanabilmesi için, kalkınma planları, ülke planı, kırsal kalkınma eylem planları, ulusal kırsal kalkınma stratejisi, bölge planları, kent planları, metropolitan alan planları, çevre düzeni planı, havza koruma eylem planı, bütünleşik kıyı alanları planlaması, turizm planı, nazım imar planları, uygulama imar planları, koruma amaçlı imar planı, turizm amaçlı imar planları, özel çevre koruma bölgesi planı, islah imar planları, mevzi imar planları, gibi planlama çalışmaları yapılmaktadır (Bilici, 2010).

Bu stratejik ana planlar, alt planlamalar ve uygulamalar, plan yapma ve uygulama yetkisindeki karmaşa nedeniyle, ulusal sürdürülebilir kalkınmanın başarılabilmesi sonucunu doğurmaktadır.

Türkiye’de Kır ve Kent Kalkınması Sorunları

‘Türkiye Cumhuriyeti Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi 2021-2023’ çalışmasında, kırsal ve kentsel alanlar arasındaki etkileşim ve iş birliği süreçlerinden tüm kırsal alanların eşit şekilde yararlanamadığı görülmektedir (UKKS-3, 2021).

Kır-kent etkileşiminden kaynaklı dönüşümün kırsal yörelerdeki etkisi kentsel merkezlere olan mesafelere göre değişmektedir. Kentlerle etkileşimine göre yakın, orta ve uzak kırsal yörelerdeki sosyo ekonomik dönüşümün sırasıyla hızlı, tedrici ve yavaş seyredeceği söylenebilir. Dolayısıyla kırsal alanların ülke genelinde homojenlik gösterdiği yönündeki geleneksel kabulden vazgeçilerek kırsal alanlara kente olan uzaklıkları ile diğer mekânsal ve demografik dinamikleri de dikkate alınarak farklılıkları üzerinden yöre odaklı yaklaşılması kaçınılmaz hâle gelmiştir. Böylece yöreden yöreye farklılaşan ihtiyaç ve potansiyellere uygun faaliyetler geliştirilebilecektir (UKKS-3, 2021; s:10).

Ulusal kırsal kalkınma stratejisinde de belirtildiği gibi, kır ve kent arasındaki mesafe, kır ve kent arasındaki etkileşimden kaynaklanan dönüşümü etkilemektedir. Diğer mekânsal ve demografik dinamikler de dikkate alınarak, farklılıklar üzerinden **yöre odaklı** yaklaşımların gerekliliği ortaya çıkmıştır.

İstanbul başta olmak üzere tüm büyük şehirlerde kent yerleşimleri, kent çeperlerine ve oradan da kent çevresindeki kırsal alanlara doğru hızla yaklaşmaktadır. Bu sırada kent rantı tüm üretim değerlerinden üstün hale gelmiştir. Bu rant yaklaşımı

aynı şekilde kırsal alanlara da taşınmaya çalışılmaktadır. Rant odaklı uygulamalar, kentteki çarpık yapılaşmanın devamı olarak kırsal alanları da kimliksizleştirme ve kentsel üretim ve yaşam biçiminin kötü bir kopyası haline getirme tehlikesi yaratmaktadır.

Kapitalist ve neoliberalist üretim biçimi ve yaklaşımları kentsel alanlarda gittikçe yaşam kalitesini de olumsuz yönde etkilemektedir. Aynı zamanda kırsal alanlarda kalkınmayı sadece ekonomik bağlamda ele alan ve devlet destekli yaklaşımlarla kırsal alanları ekonomik olarak geliştirmeyi amaçlayan yaklaşımların başarısız olduğu görülmektedir. Bu nedenle kırsal ve kent yerleşimlerinde ekonomik ve sosyal gereksinimler bir denge içinde tasarlanarak çözülemediği ve insana doğa ile uyumlu, sağlıklı ve ekonomik gelişmişliği sağlayan bir yaşam biçimi sunulamamıştır.

Kentli, kentin sorunlarından, kırsal alanlarda yaşayan insanlar ise kırsal alan sorunlarından kaçarak, kent ve kırsal arasında, karşılıklı bir göç dalgası oluşturmaktadır. Bu tespit de aslında ne kentin ne de kırsal alanların çözülemediğini göstermektedir. İki temel yerleşim biçiminde de çözülemeyen sorunların, eski kavramsal yaklaşımlarla çözülemeyeceği gerçeğini ortaya çıkartarak sorgulanmaya başlamasına neden olmuştur (Sönmez, 2017).

Ülke, bölge, kent, kırsal alan planlamaları hiyerarşisi içinde kent planları kırsal alanlardan bağımsız, kırsal alan planları ise yerel farklılaşmalara rağmen genel kırsal kalkınma politikalarını teorik olarak belirleyen planlamalar şeklinde yapılmıştır. Konunun hukuki alt yapısı ve uygulama yöntemleri olumlu katkı sağlayacak yönde geliştirilememiştir (Karakayacı,2018).

Kalkınma tanımı altında birleşen politikalar, ülke, bölge, kent ve kırsal alan yerleşimlerinin, ekonomik, sosyal, kültürel etkileşimini ele alan bütünlük, çok boyutlu ve üst ölçekten başlayan yaklaşımlarla çözüm üretilmesi zorunluluğunu gerektirmektedir.

Türkiye’de Kırsal Kalkınma Amaçlı, Bazı Genel Mekânsal Tasarım Çalışmaları, Yaklaşımlar, Uygulamalar Ve Bazı Sorunlar

Köy tasarım rehberleri

Ülkemizde üniversiteler tarafından ‘köy tasarım rehberi’ çalışmaları yapılmaktadır. Yurt dışı çalışmalarından esinlenerek olumlu bir yöntem denemesi olarak karşımıza çıkan ‘Köy Tasarım rehberi’ çalışmaları, başarılı akademik çalışmalar olmakla birlikte, bu çalışmaların uygulamaya sağlayacağı katkılar sınırlı kalmıştır. Bu çalışmalardan çıkan kararların uygulamasının, nasıl ve hangi kurum tarafından yapılacağı konusunda bir karar veya öneri bulunmadığı için, bu çalışmalar teorik

akademik çalışmalar olarak kalmaktadır. Bu kararların yasal mevzuata eklemlenmesi istenmeli ve sağlanmalıdır. Söz konusu çalışmaların yapıldığı yerlerde, yerel halkın, rehberin uygulamasının yaratacağı ekonomik ve yaşamsal faydalar açısından aydınlatılamaması, halkın rehberi benimseyememesine yol açmaktadır.

Akademik ve bilimsel çevrelerin katkıları da sınırlı ve zaman zaman yetersiz kalmaktadır. Köy ya da kırsal yerleşimler ile ilgili yapılan köy tasarım rehberleri köy genişleme alanları ile ilgili yeterli çalışmayı barındırmamakta ve uygulamada yasal bir alt yapısı olmaması nedeniyle, iyi niyetli teorik, temennilere dayanan çalışmalar olarak kalmaktadır

Eko köyler – eko kentler

Kırsal alan yerleşmeleri ile ilgili olarak, ekolojik yaşam ve yerleşimler konusunda da çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalar toplumda oluşmaya başlayan ekolojik bilincin bir neticesi olarak yerel çalışmalar olarak denenmektedir (Kara,2014).

Ekoköy, kendi kendine yeten, doğayla uyumlu bir yerleşim biçimini tanımlamaktadır (Asımgil,2017). Ancak eko köy ve eko kentler içe dönük, sınırlı yapısı nedeniyle, çevresi ile ekonomik, sosyal ve kültürel etkileşimi gerektiği gibi sağlayamamaktadır.

Ekoköy tasarım ilkeleri arasında, kültürel değerlerin bir parçası olan mimari kimlik ve tarihi çevre koruma konuları bulunmamaktadır. Çevre yerleşimlerle ekonomik ve sosyal anlamda belirgin ve tanımlı bağlar kurmadığı gözlemlenen eko köy uygulamaları bu açıdan ekolojik anlamda başarılı olamamakta ve sürdürülebilirliği tartışılmaktadır. Bu nedenle az sayıdaki eko köy uygulaması içe kapanık popüler yaklaşımlara doğru evrilmektedir.

Öneri 1:

Kırsal Alan Planlaması Ve Mimari Tasarım İlişkisi

Günümüzde çeşitli uluslar tarafından, Ulusal kalkınma politikalarının, kentsel ve kırsal kalkınmanın karşılıklı etkileşimi ile birbirinden ayıramaz bir bütünsellik içinde ele alınması yaklaşımı kabul görmektedir (Kayıkçı, 2009). Kentsel ve kırsal stratejik kalkınma planlarının uygulama bölümünün bir kısmını oluşturan kentsel ve kırsal yerleşim tasarımları, kalkınmanın mekânsal tasarım boyutunu oluşturur. Kırsal kalkınma planlarının önemli bir bileşeni olan kırsal yerleşim tasarımı, kırsal kalkınma amaçlarını mekân tasarımı yoluyla gerçekleştiren planlama ve tasarımlardır.

Kırsal kalkınmanın stratejik amaçları olan, kırsal alanda yaşayan toplulukların ekonomik, sosyal ve kültürel değerlerini koruyarak geliştirmek ve kırsal nüfusun

yerinde kalkınmasını, göç ve istihdam sorunlarını yerinde çözmeyi amaçlayan politikaların hayata geçirilmesidir. Bu amaçlar mekansal planlamayı tümüyle kapsadığından dolayı kırsal alan planlamaları ve kırsal mimari tasarım eylemleri arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır.

Kırsal yerleşmelerin "kendi kendine" gelişme eğilimine rağmen sahip olduğu özgün karakteristikler, kültürel ve miras değeri taşıyan yapıları ve kırsal peyzaj alanlarının korunmasının önemi nedeniyle mimari tasarım olarak daha bütüncül bir yaklaşım kırsal kalkınma açısından zorunluluktur. Bu nedenle geçmişten bugüne ulaşan kırsal yaşam kültürü mirası koruma yaklaşımlarının değerlendirilmesi önemlidir. Kırsal yerleşimlerde mimari mirasın korunması bu bakımdan yeni tasarımların ve planlamaların başarısında önemli rol oynar.

Kırsal mimarinin en önemli özelliği basit ve işlevsel olmasıdır. Zorlu doğa koşullarıyla mücadele etmek ve bu koşullar altında üretim yapmak zorunda olan kırsal yaşam kültüründe başlıca gereksinim barınmaktır. Dolayısıyla konut kırsal mimarinin karakterini belirleyen en önemli yapı tipi olarak karşımıza çıkar.

Kırsal yaşam kültüründe ev sadece bir barınak değil, sığınak, depo ve en önemlisi bir üretim birimidir. Kırsal insanı içinde yaşadığı doğal çevrenin şartları doğrultusunda sürekli üretim halindedir. Kırsalda ev ve çevresi bir üretim alanı olarak biçimlenir. Bu nedenle kırsal yaşam kültürünü anlamak ve sürdürülebilir nitelikte bir kalkındırma planlaması için kırsal yerleşimlerin mimari karakterlerin özündeki tasarım felsefesini kavramak önemli bir adım olacaktır. Kırsal alanların doğal peyzajları, mimari karakteri, mekân geleneği gibi miras niteliği taşıyan somut ve somut olmayan kültürel değerleriyle birlikte bir bütün olarak tasarım ve planlamanın parçasıdır (Aydemir, 2019).

Öneri 2

Koruma- Geliştirme-Sürdürme İle Bütünleşik Bir Kalkınma

Kalkınma planlarında, koruma, kalkınma, sürdürülebilirlik, geliştirme kavramları ayrı ayrı ve dağınık bir şekilde kullanılmaktadır. Kalkınma kavramı nasıl sürdürülebilir kalkınma kavramına evrilmişse, sürdürülebilirlik kavramı da sadece doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını sağlamaktan, tüm kavramların sürdürülebilirliğine doğru evrilmelidir. Örneğin koruma kavramı doğal, mimari ve kültürel değerlerin korunmasını tariflemektedir. Koruma kavramı da sürdürülebilir koruma olarak evrilmelidir.

Kalkınma kavramı da “**Koruma- Geliştirme-Sürdürme ile Birlikte Bütünleşik Kalkınma**” olarak ele alınmalı ve tariflenmelidir. Yapılan tüm planlamaların bu dört özelliği de taşıması gerekmektedir.

‘Kalkınma-koruma-geliştirme-sürdürme’ yaklaşımlarını içeren planlama ve yönetim çalışmaları şu nitelikleri içermelidir:

- Kır ve kentin birlikte ele alındığı sürdürülebilir ve dengeli bir kalkınmayı hedefleyen biçimde,
- Doğal değerleri koruyan, ülke ve yerel potansiyellerini araştıran ve bu ilkelere doğrultusunda rasyonel kullanan,
- Yaşam alanlarının konforunu ve kalitesini artıran,
- Erişilebilirliği sağlayan alt yapıya sahip,
- Kültürel değerleri koruyup geliştiren,
- İnsani gelişmişliği sağlayan,
- Sosyal ilişki ağlarını ve niteliklerini geliştiren,
- Doğal kaynakları ve enerji kaynaklarını sürdürülebilir ve inovatif kullanan,
- Potansiyel ve alternatif enerji kaynaklarını rasyonel kullanan bir planlama yaklaşımıdır.

Günümüzde ‘Koruma İmar Planı’ olarak tanımlanan planlar sadece, doğal, tarihi, arkeolojik ve/veya kentsel sit alanı olarak tescil edilmiş alanların planlanması için kullanılmaktadır. Oysa yapılan tüm planlar aynı zamanda koruma planı niteliği de taşıması gerekliliği sürdürülebilirlik için zorunluluk haline gelmiştir (Kümbül Güler,2010).

Dünyada, kalkınma, koruma, doğal miras, kültürel miras kavramları sürekli değişmekte ve gelişmektedir. Örneğin kırsal peyzaj alanlarının tamamı ICOMOS tarafından “miras” olarak kabul edilmektedir.

ICOMOS Genel Kurulunda kabul edilen” Miras Olarak Kırsal Peyzaj Alanlarına İlişkin İlkeler” (Principles Concerning Rural Landscapes As Heritage, 2017)’de kırsal peyzaj alanları “tarım, hayvancılık, balıkçılık, ormancılık, vahşi yiyecek toplayıcılığı, avcılık ve tuz gibi diğer kaynakların ortaya çıkartılması yoluyla üretilen besin ve diğer yenilenebilir doğal kaynakların kullanıldığı, insan-doğa etkileşimiyle oluşmuş kara ve sulak alanlar” olarak tanımlanmıştır (ICOMOS,2017). Aynı ilkelere “Kırsal peyzaj alanları topluluklar tarafından atfedilmiş kültürel anlamlar da taşıyan çok yönlü kaynaklar olup, çevresel, kültürel, sosyal, politik ve ekonomik koşullarla uyum içinde olan somut ve somut olmayan mirası oluşturmaktadır. İnsan aktiviteleri ve çevreleri arasında bir denge kurarak günümüze ulaşan miras, farklı dönemlere ait somut, somut olmayan ve yaşayan değerlerin oluşturduğu; değişim ve dönüşümün devam etmekte olduğu zengin bir uyuma sahiptir” denmektedir (ICOMOS,2017).

Bir başka tekil yaklaşımlı plan türü olarak ekolojik yaklaşımlı planlar ve bu ekolojik yaklaşımın imar planlarıyla bütünleştirilmesi amacıyla denemeler yapılmaktadır. Burada kullanılan “ekolojik” kavramı da çoğunlukla çevresel doğal değerlerin korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasını ifade etmektedir. Bu kavramın da bilimsel olarak hatalı kullanımı söz konusudur. Aslında Ekoloji, canlı-cansız varlıkların birbiri ile ilişkisini inceler. Bu canlı ve cansız varlıkların ilişkilerinin nasıl olması gerektiği hakkında fikir ileri sürmek ise ideolojik bir tavidir. Bu nedenle tüm planlar yapısı gereği ekolojik yani ekoloji ile ilgilidir.

Teorik nitelikli stratejik planlarda bu değerler ve hedefler kısmen de olsa bir arada yer alırken uygulama planları tekli ve konuya özel olarak yapılmaktadır. Bu çelişkili yaklaşım stratejik planların uygulamada istenen hedeflere ulaşamaması sonucunu doğurmaktadır.

Kırsal Alan Mekânsal Tasarımı İçin Bir Öneri:

Bütünleşik Kalkınma Yaklaşımına Uygun, Sosyal Girişimcilik Yöntemi

Sosyal Girişimcilik:

Sosyolojik kapsamda kavramsal tanımı, niteliği, yöntemleştirilmesi üzerinde yoğun çalışmalar yapıldığı sosyal girişimcilik, ekonomik fayda elde etmek üzere, mal ve hizmet üretimi için, girişimcilik kavramına, sosyal sorumluluk yaklaşımının da eklenmesiyle oluşmuş bir yöntem biçimidir. Bu alanda yapılan geleneksel yöntemler dışında yenilikçi bir yaklaşımla ekonomik değerlerin yeni fırsatlara dönüşmesini sağlaması ve yenilikle destekleyen yapısı nedeniyle önem kazanmaktadır (Mair ve Marti, 2006).

Sosyal girişimcilik, serbest piyasa ekonomisi içinde kar amaçlayan ancak ana hedefi toplumsal fayda gözeterek, sosyal etki ve değer yaratmak, toplumsal sorunlara ve ihtiyaçlara yaratıcı çözümler üretmek olan bir yaklaşımdır. Sosyal girişim sonucu elde edilen ekonomik getiri, tekrar sosyal girişim eylemi ile oluşturulan yeni projelerin finansmanında kullanılır. Bu sayede proje geliştirilebilir ve sürdürülebilir bir nitelik kazanır (Mair ve Marti, 2006).

Toplumsal sorunları çözme amacına sahip olma tutkusunu girişimci bakış açısıyla birleştiren olgu “sosyal girişimcilik”tir (Güler, 2010, s.45).

Sosyal girişimciler için kar elde etmek ve maddi kazanç sağlamak yaptıkları işin bir yan ürünü olarak ortaya çıkmaktadır. Asıl amaçladıkları şey, sosyal değer ve fark yaratmaktır (Harding, 2004, s.43; Güler, 2010).

Dünya’da sosyal girişimcilik örnekleri incelendiğinde hem sosyal hem de ekonomik açıdan değer yaratmayı içinde barındırmaktadır. Ancak asıl odak noktası, sosyal değerdir. Ekonomik değer yaratmak ise, finansal sürdürülebilirliği sağlamak

için gerekli bir koşul olarak görülmektedir. Bu açıdan sosyal girişimcilik şu üç ana özelliği ile tanımlanmıştır:

- 1) Sosyal etki ile ticari işletmeleri birleştirme,
- 2) Sosyal etki için yenilik yapmak
- 3) Sosyal dönüşüme ivme kazandırmak.

Bu üç özellik bir araya gelerek sosyal girişimcilik sürecini açıklamaktadır (Alvord ve Diğerleri (2004:262-263, Güler, 2010, s.48).

Bugün özellikle gelişmiş ülkelerde, sürdürülebilir kalkınma ve gelişmişliğin sağlanmasında, sosyal ekonomik ve çevresel sorunlara çözüm üretmenin bir yolu olarak, sosyal girişimcilik yöntemleri kullanılmaktadır (Satar, Aggarwal ve diğ., 2023).

Kamu otoriteleri, sivil toplum kuruluşları, akademik çevreler ve iş dünyası (özel işletmeler) tarafından, uygulamalarla denenmeye, aynı zamanda tanımlanmaya, geliştirilmeye ve devlet politikalarına bir yöntem olarak eklenmeye çalışılmaktadır (Monllor, Javier ve Attaran, 2008).

Sosyal girişimciler, çevrenin ve doğanın korunması, insan hakları, eğitim, sağlık ve ekonomik gelişmişlik gibi birçok alanda etkinlik gösterirler. Sosyal dönüşümü amaçlayan, sosyal etki yaratacak fırsatları gören, inovatif-yenilikçi- uygulamalarla, yeni ürün ya da üretim metodu geliştirirler.

Sosyal girişimcilik yöntemiyle üretilen ürünü ve üretim yöntemini bilimsel yönden analiz eder ve elde edilen sistematik değer toplum yararına kullanılmasını sağlamaya çalışırlar. Bu çözümleri birçok insanın uygulayabilmesi için bir yöntem biçimine getirmeye çalışırlar. Oluşturulan sosyal dönüşümün geliştirilerek sürdürülmesini hedeflerler (Güler, 2010).

Sosyal Girişimcilik Yönteminin Kırsal Alan Planlamasında Desteklenmesine Uygun Mimari Tasarım Yaklaşımları

Dünyada birçok konuda olduğu gibi, kırsal kalkınmanın sağlanabilmesi için de sosyal girişimcilik yöntemi kullanılmaktadır. Sosyal sorunlara çözüm arayan bu yenilikçi yaklaşımlar daha çok özellikli konularda ve ekonomi alanında karşımıza çıkmaktadır. Oysa mimarlık üretimlerinin küçük ölçekli yapı ve planlamalardan başlayarak daha büyük ölçekli kent planlaması, kırsal alan planlaması konularında da sosyal girişimcilik yöntemiyle yapılması mümkündür.

Mimar, mesleğini uygularken doğal ve kültürel mirasın, kentsel ve çevresel değerlerin korunması, kamu ve toplum yararının önceliği ilkelerini gözetir. Toplu-

mun sağlıklı gelişmesini çevreyi ön planda tutarak geliştirecek davranışları destekler. Bu amaçla doğal ve toplumsal çevrenin sağlıklı gelişmesini ön planda tutar (TMMOB, 2003).

Mimarlık mesleğinin görev ve amaçları içinde sosyal fayda sağlamak ve kamu yararı temel konulardır. Bu nedenle meslek amaçları ve davranış ilkeleriyle tamamen örtüşen sosyal girişimcilik yöntemi, mimari tasarım ve uygulamalarının tümünde yaygın olarak kullanılmalıdır. Bu kapsamda kırsal alan planlamaları ve mekân tasarımı da bu uygulamalardan biri olmalıdır.

Nüfus ve demografik değişimler, nüfusun hareketliliği, konut ihtiyacı, doğa ve rekreasyon alanlarına olan talebin artması gibi etmenler nedeniyle dünyada kırsal alanlar üzerinde baskı gün geçtikçe artmaktadır. Türkiye özelinde ise Avrupa Birliği'ne giriş süreci, 'Avrupa Mekânsal Gelişim Perspektifi', yeni tarım politikaları, çevre ve sürdürülebilirlik tartışmaları gibi genel eğilime ek olarak 2012 yılında yürürlüğe giren '6360 Sayılı Kanun' ile yerel yönetim sisteminin köklü değişimlere sahne olması, kırsal alan ve kırsal alan planlamasına dair konuları yeniden gündeme getirmiştir. Bununla birlikte mevcut imar mevzuatı ve planlama pratiği kırsal alan planlaması konusunda yetersiz kalmaktadır (Öztaş ve Karaaslan, 2017).

Küresel, ekonomik, sosyal ve politik koşullar altında yaşanan değişimler, kentlerin ve kırsal alanların sınırlarını giderek bulanıklaştırmaktadır. Bu nedenle pek çok ülke, yeni planlama araçlarına ihtiyaç duymaktadır Dünya'da kırsal alan mekânsal tasarımında birçok ülke çağın sosyo ekonomik ve kültürel değişimlerine ayak uydurabilecek ve kalkınmayı sağlamak için geliştirilmiş araçlardan biri de sosyal girişimcilik yöntemidir (Champion ve Hugo, 2004, s.50-60).

Bu makalede, yukarıda belirtilen tanımlar kapsamında, İstanbul Tekirdağ İli, Safaalan Köyü Gelişme Alanı yeni yerleşim düzeni planlaması, ülkemizde kırsal alan mekânsal tasarımının uygulamaya yönelik, sosyal girişimcilik yönteminin kullanılmasının öncüsü bir tasarım, planlama ve uygulama deneyimi kabul edilmiştir.

Sosyal Girişimcilik Yöntemi İle Hayata Geçirilmiş Bir Kırsal Alan Mekânsal Tasarımı Örneği:

“Safaalan Köyü Genişleme Alanı Yerleşim Planlaması”

Örnek olarak ele alınan proje, 'Sincap Evler, Istranca Projesi' adı altında, Tekirdağ İli, Saray İlçesi, Safaalan Köyü, köy genişleme alanında gerçekleştirilen bir kırsal yerleşim projesidir.

Kırsal kalkınma stratejik planlarının önemli bir bileşeni olan kırsal yerleşmenin mekânsal tasarımı, koruma – kalkınma – geliştirme – sürdürme temelli bir tasarım ve uygulama yaklaşımı ile ele alınmıştır.

Projenin tasarım ve uygulaması, kentsel ve kırsal kalkınma amacıyla, akademik bilimsel tasarım ilkelerini kullanarak ve finansman sorunlarını bireysel yöntemlerle çözerek, yerleşim planlaması ve uygulaması yapılmıştır.

Yerleşimin proje tasarımı ve uygulaması, ekonomik, sosyal, ekolojik yaklaşımı ile kırsal alanlarda mekânsal planlama yolu ile, kırsal kalkınmayı sağlamak ve kırsal alan sorunlarını çözmek için bir yöntem olarak sosyal girişimcilik kullanılmıştır. Kırsal alan yerleşim planlarının sosyal girişimcilik yoluyla yapılması yenilikçi bir yaklaşımdır.

Bu projenin tasarım ve yapım aşamalarının ve yöntemlerinin sosyal girişimcilik tanımında yer alan toplum yararı gözetmek, toplumun sorunlarına çare üretmek ve bu girişimleri sürdürebilmek amacıyla ekonomik fayda elde etmeyi ve elde edilen ekonomik faydanın (kârın) aynı amaçla gerçekleştirilecek projelerde kullanılması ilkeleriyle ele alınmıştır.

Doğada Yaşam İsteği ile Başlayan Projenin Yerleşim Projesine Evrilmesi ve Temel Amaçları

Safaalan Köyü genişleme bölgesinde uygulanan Sincap Evler, Istranca Projesi, aslında bir yaşam felsefesi olan, insanın doğada, doğayla uyumlu yaşam biçimi gereksinimi ve isteği temelli gerçekleştirilmiş bir kırsal yaşam projesidir.

Bu yaşam felsefesi ve çözüm arayışının ortaya çıkarttığı proje, başlangıcında bireysel bir yaşam oluşturmak fikriyle başlamış ve bir sosyal girişimcilik denemesine oradan da bir kalkınma-koruma-geliştirme-sürdürme temelli kırsal mekânsal planlama ve uygulamasına, sonrasında ise bir sosyo ekonomik model ve tasarım modeli oluşturulması çalışmalarına doğru evrilmiştir.

Projenin temel amacı, doğal yaşamın yeniden özgün haliyle deneyimlenmesini sağlayacak, bu yaşamın örgütlenebilmesi için gerekli sosyal ve fiziki çevreyi oluşturarak, küçük ölçekli, sürdürülebilir ekolojik ve kırsal kalkınmaya destek olabilecek bir yerleşim oluşturmaktır.

Mimari tasarım olarak, kırsal mekânsal ve ekonomik üretim biçimleri bakımından kentleşmesini engellemek, insan yerleşmelerinin kırsal alanda bile doğadan kopuk yapılaşmasını, tasarım kararlarıyla önlemek amaçlanmıştır.

Proje genelinde gelenekselden ilham alan, geri dönüşebilen, insan sağlığına zarar vermeyen, yapım malzemesi olarak ahşap ve doğal taş kullanılmıştır. Yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelmiş, yapımında ve yaşam evresinde, atık üretmeyen, çevreyi kirletmeyen bir üretim sürecinin uygulanması düşünülmüştür.

İçinde bulunduğu ekosisteme duyarlı ve bu çevreyi fiziksel potansiyellerini de kullanarak koruyan, geliştiren projenin, sürdürülebilirliğini sağlayabilmek için, tasarım, şantiye ve yaşam evresi de olan bir süreçte denetimin sağlanması amaçlanmıştır.

Yerel halkla, proje tasarım aşamasından, uygulama ve yaşam dönemi başlangıcı süreçlerinde organik ilişki kuran ve yerel halkı, sosyal, ekonomik, fiziksel ve zihinsel olarak projeye ekleyen bir yerleşim projesi hedeflenmiştir.

Bu temel amaçlara uygun olarak, ortaya çıkan tasarım ilkeleri;

- 1) Yapılı ve doğal çevre değerlerinin korunması ve geliştirilmesi
- 2) Ekolojik tasarım ilkelerine dayanan bir yerleşim tasarımı olması
- 3) İçinde bulunduğu bölgenin, kendine özgü fiziksel, sosyal ve ekonomik değerlerini koruyan ve bu değerleri proje ile ilişkilendiren,
- 4) Kırsal alanların geleneksel üretim biçimlerini etkileyen ve inovatif yaklaşımlarla geliştiren, köy ve yeni yerleşimi, ekonomik ve sosyal olarak bütünleştiren bir yerleşim

Projenin amaçları, projenin tasarım ilkelerinin oluşmasına ve uygulama yöntemlerinin belirlenmesine, sonrasında da ise projenin tanımına ve özelliklerine dönüşmüştür.

Modelin Başarısında Yer Seçiminin Önemi ve Yer Seçim Kriterleri

2006 yılında, projenin tasarım çalışmalarının başlangıcında, İstanbul'un çepçeperlerinde bulunan, mevcut bir kırsal yerleşimle komşu olan, doğal değerlerini, kimlik özelliklerini kaybetmemiş ve kaybetme riski en az olabilecek arazi arayışı temel kriter olarak belirlenmiştir.

Ancak, İstanbul çevresinde yer alan kırsal alanlar, doğal değerlerini ve kimlik özelliklerini büyük ölçüde kaybetmiştir. Plansız kentleşmenin ortaya çıkarttığı yapılaşma ve ekonomik düzen, kent çepçeperlerindeki kırsal alanları da içine alacak şekilde genişlemiştir.

Ekonomik üretim düzeni bozulan ve değişimin, arazi rantı oluşturmasıyla arsa fiyatları spekülasyon bir biçimde hızla yükselmiş ve araziler el değiştirmiştir. Kırsal ekonomik düzen de zayıflayarak yok olmaya başlamıştır. İstanbul il sınırları içinde yer alan 'mega projeler' bu dönüşümü geri dönülemez bir biçimde etkilemiş ve hızlandırmıştır.

Bu değişim, doğal yaşamı önceleyen ve sosyal girişimcilik yoluyla kırsal yerleşim mekânı tasarlamayı hedefleyen projenin, bu alanlarda gerçekleştirilmesinin önünde bir engel oluşturmuştur.

İstanbul'un çeperlerini değiştiren bu gelişmelerin henüz tam olarak ulaşamadığı en yakın kırsal bölge olan ve proje amaçlarının gerçekleşmesini sağlayacak birçok değeri barındıran ve koruyan, Tekirdağ İli, Saray İlçesinin bir köyü olan Safaalan, belirlenen ölçütlere uygunluğu bakımından analiz edilmiş ve köy genişleme bölgesinde yapılmasına karar verilmiştir.

Projenin kırsal yerleşim tasarımı, bozulmamış kültürel ve doğal değerler taşıyan, projenin başarısını artıracak nitelikte bir bölge seçimi ile başlamıştır. Projenin amaçlarının ve tasarım ölçütlerinin gerçekleştirilebilmesi ve sürdürülebilmesi için, arazi seçimi temel kriterleri olmuştur.

1) Doğada yaşamın oluşturulmasını sağlayacak değerlere sahip olması (doğal peyzaj değerleri).

2) Mevcut kırsal yerleşmelere yakın ya da komşu olması (sosyal ilişkilerden ve mevcut altyapıdan yararlanmak amaçlı).

3) Mevcut kırsal yerleşmenin mekânsal kimlik açısından bozulmamış olması

4) Yerel halkın desteğinin sağlanabileceği sosyolojik yapının bulunması (emek ve sosyal destek için).

5) Yeni yerleşkenin fiziksel olarak sınırlandırılabilmesi – kontrolsüz gelişimi ve rantçı yaklaşımları önlemek amaçlı.

6) Bağlayıcı bir imar planına ya da uygun olmayan bir çevre düzeni planının yapılmamış olması.

7) Sosyal girişimcilik yaklaşımı ile ele alınacak projenin finansmanı sağlayabilmek, arsa ve gayrimenkul üretim maliyeti arasındaki dengeyi sağlayacak uygunlukta bir değer sistemi, bir arazi olması (istenen özellikleri taşıması koşulu ile).

8) Alternatif ya da inovatif tarım yapılabilecek tarım arazilerine komşu olması ya da barındırması.

9) Su kaynaklarının bulunması ve çeşitliliği.

Safaalan Köyü'nün Genel Özellikleri

Safaalan, Tekirdağ İli, Saray İlçesi'nin bir köyüdür. Tekirdağ'ın İstanbul ile oluşturduğu doğu sınırında yer alır. Karadeniz Kıyılarının genel coğrafik özelliklerinin devamı olarak, İstanbul'un 'Kuzey Ormanları' ile birleşen 'Istranca Dağları ve Ormanları'nın güneyde 'Ergene Havzası' tarım arazileri, yerleşmeler ve sanayi

bölgelerinden uzakta, oluşturduğu doğal coğrafi sınır boyunca yer alan kırsal yerleşmelerden biridir (Şekil 1.).

Şekil 1: Safaalan Köyü ve Yeni yerleşim Projesi uygulaması Sincap Evler Istanca, Kaynak: Kişisel Arşiv, 2019

Safaalan Köyü, doğusunda Çatalca, Silivri, Çorlu, Çerkezköy, Saray, Vize, Pınarhisar, Kırklareli'den oluşan yerleşimler hattı içinde doğal orman alanlarına komşu iki köyden biridir. Güneyinde yer alan ilçeler, Trakya Bölgesi'nin önemli sanayi merkezleri haline gelmiştir. Bölgenin genel durumu sanayi merkezlerine hızla göç veren nüfusu nedeniyle, ekonomik ve sosyal olarak kimlik değiştirmektedir.

Bunun yanında Safaalan Köyü birtakım bütünleşik kültürel ve doğal değerlere sahiptir. İçinde bulunduğu Istanca Ormanları (Anadolu Kuzey Ormanları'nın Trakya Bölümü olarak) doğal sit alanıdır. Istanca Ormanları'nın içinde bulunan birçok özel sit-koruma alanı da vardır. Durusu gölü (Terkos) ile başlayan bu koruma alanları 'Sakagölü Longozu', 'Çilingöz Tabiat Parkı' gibi pek çok özel koruma alanı içerir. Bu alanlar yaban hayatı bakımından oldukça zengin ve birçoğu İstanbul'un su havzalarıdır.

Yerleşimin tamamen orman bölgesi içinde yer alması ile tipik Trakya orman köyü özellikleri taşıyan Safaalan'da ekonomik üretimin çeşitlendirilememesi ve tarım arazilerinin azlığı nedeniyle, orman alanlarının tarım alanlarına dönüştüğü genel sürecin yaşandığı bir yerleşimdir. İstanbul'un "yeni çeperleri" olarak tanımlayabileceğimiz bu bölgelerin, bu dönüşümün bir sonraki aşaması ise İstanbul'un çeperlerinde yaşanan çarpık kentleşme ya da bu arazilerin değerinin spekülatif olarak yükseldiği ve hızla plansız kent yerleşimlerine dönüştüğü sürecin benzerini yaşaması riskini taşımaktadır.

Safaalan Köyünün Sürdürülebilir Kalkınma Açısından Potansiyel Değerleri

Bölge, neolitik çağdan beri Roma, Bizans, Osmanlı Uygarlıklarının yerleşim alanıdır. Köye 1km mesafede tarihi kalıntılar vardır. Potansiyel arkeolojik değerlere sahip bir köydür.

Safaalan Köyü ve çevresi doğal kaynaklar açısından bazı potansiyel niteliklere sahiptir. Merkeze yakın alanlarda içme suyu kaynaklarının yanı sıra termal su kaynağı da tespit edilmiştir. Rüzgâr enerjisi tesisleri her geçen gün sayısını artırmaktadır. Turizm potansiyeli, avcılık, balıkçılık, mantar yetiştiriciliği, orman ürünleri ile çeşitlendirilebilir.

Ancak bu potansiyel değerler aynı zamanda bölge için risk de taşımaktadır. Ormanlık alanlarda açılan kum ocakları, izinsiz avlanma, kaçak yapılaşmanın yarattığı olumsuzluklar, sanayileşme getirdiği çevre kirliliği bu risklerden başlıcalarıdır.

Safaalan Köyü Genişleme Bölgesinde Uygulanan Sincap Evler Istranca Projesi ve Projenin Temel Organizasyon İlkeleri

Konut birimleri: Projede yer alan kır evleri, yarı prefabrike ahşap panel sistemi ile üretilmiş 70 m2 lik 315 adet hafta sonu evi şeklinde inşa edilmiştir. Her bir evin 230 m2 bahçesi bulunmaktadır. Yatay kat irtifakı ile kullanım hakkı oluşturulan konut birimleri, bahçe kullanımını artırmak için, yoğunluğa göre düşük metrekare ile planlanmıştır. Parselasyon yapılmadan kullanım hakkı ile tapu verilen ilk kır evleri projesidir. Kullanım alanları arasına bahçe sınırı olarak sadece çit çekilmesi, yönetim planına işlenmiştir.

Butik otel: Yerleşimde ana tasarım kararları gereği kır evleri minimum yaşam alanı ile tasarlanmıştır. Bu nedenle kalabalık misafir ağırlama ihtiyacını karşılamak üzere bir butik otel yapılmıştır. Bu otel, aynı zamanda bölgenin turizm potansiyeline dikkat çekecek, eko turizm, arkeolojik turizm ve doğa turizmi alternatiflerini canlandıracaktır.

Restoran: Proje sakinlerinin ve dışarıdan gelen müşterilerin kullanımı için tasarlanmış restoran yerel mutfak kültürünü, yerel ürünlerin çeşitliliğini desteklemek amacıyla biçimlendirilmiştir.

Dükkanlar: Proje kapsamında üretimi teşvik edilecek bahçe ürünlerinin ya da köylünün ürettiği ekolojik ürünlerin satılabileceği alışveriş birimleri olarak tasarlanmışlardır.

Sosyal donatı tesisleri: Günümüz yaşam tarzının unutturduğu kültürel değerlerin, yeniden yaşanmasına olanak sağlamak ve mevcut köy halkı ile yeni yerleşimin sosyal iletişimini sağlamak amacıyla tasarlanmıştır. Safaalan Köy halkı ile projede ikamet eden insanların sosyal iletişimini sağlayacak olan, birlikte kullanabilecekleri, sosyal aktiviteler ve üretim birimleri sayesinde komşuluk ilişkilerinin geliştirilebileceği donatı tesisleri mevcuttur.

Etkinlik meydanı: Her türlü kültürel ve sosyal etkinliğin yapılabileceği bir etkinlik meydanı vardır.

Çocuk bahçeleri ve Spor alanları: Çocukların sosyalleşmesi ve doğa ile yaklaşması projenin temel hedefleri olduğu için planlamanın merkezinde çocuk bahçesi yer alır. Doğa sporları da dâhil olmak üzere, çeşitli spor dallarının eğitiminin verilebileceği spor alanları mevcuttur. Projenin bu birimleri de kırsal yaşam kültürü ve doğal peyzajı koruma ana fikrine uygun mekânsal kurguda çözümlenmişlerdir.

Alt Yapı Tesisleri

Atık Su Arıtma Tesisi: Projenin altyapısı oluşturulurken, kanalizasyon sistemi inşa edilmiş ve bu sistemden toplanan atık sular, bio disk sistemi kullanılarak arıtılmıştır. Arıtılan bu geri dönüştürülmüş suyun, yeniden kullanılmak üzere, tasarlanan yapay gölete aktarılması öngörülmüştür. Bahçe sulama sisteminin kullandığı su da, atık su arıtma sistemi ve yapay olarak oluşturulan göletten karşılaması öngörülmüştür. Atık su arıtma tesisi Trakya'nın ilk bio-disk arıtma yöntemi ile Safaalan Köyü'ne de hizmet verecek kapasitede imal edilmiştir.

İçme Suyu Tesisleri: Projenin içme suyu ihtiyacını karşılamak üzere, arazinin bilinen kaynak suları göz önünde bulundurularak iki sondaj yapılmıştır. Bu kuyuların suları depolanarak projenin içme suyu ihtiyacı karşılanmaktadır.

Yerleşim İçindeki Yollar: Doğal yapıya uygun malzemeler kullanılarak inşa edilmiş proje içi yolları, aynı zamanda yağmur suyunu toplamak ve gölete ulaştırmak üzere tasarlanmıştır.

Gölet: Proje kapsamında rekreatif, ekonomik ekolojik fayda gözetilerek, su geri dönüşümü ve tatlı su balık yetiştiriciliği yapmak için tasarlanmıştır. Ancak bu kırsal alan ekonomik destek projesi dönemin idari şartları nedeniyle gerçekleştirilememiştir.

Organik tarım bahçeleri: Komşu tarım arazileri projeye eklenerek, uyumsuz yapılaşması engellenmiş ve bu alanlar organik tarım bahçeleri olarak kullanılmıştır.

Botanik bahçesi, sera ve fidanlık: Mekân Deresi koruma alanı içinde yer alan 22.000 m² arazi, toprak niteliği açısından organik tarıma uygun, alüvyonlu bir

toprak olması nedeniyle, bir botanik bahçesi, fidanlık ve sera tesisi olarak tasarlanmıştır. Doğal yaşam kültürünün desteklenmesi amacıyla eğitim ve uygulama aşamalarında çevreye ve köye ticari destek sağlamaktadır.

Eğitim Amaçlı Alanlar:

Çiftlik ve ekolojik tarım bilgilendirme birimi: Çevre ve doğa koruma bilincinin oluşturulacağı, çocukların kır hayatını deneyimleyecekleri, tarım, bahçe bilgisi, sulama eğitimini içeren bir okul tasarlanmıştır.

Spor eğitim tesisleri: çeşitli spor dallarının eğitiminin verilebileceği spor alanları yapılmıştır.

Hayvan kliniği ve barınağı: Yaban hayvanları ve evcil hayvanların barınabileceği ve tedavilerinin yapılabileceği bir klinik ve barınak da bu sistemde tasarlanan diğer tesislerdir.

Şekil 2: Uygulama Projesi Vaziyet Planı, 2017.

Bu Deneysel Modelin Tasarımında Ve Uygulamasındaki Temel Kararlar Ve Yaratıcı Planlama Süreci

1- Ekolojik Temelli, Düşük Yoğunluklu İmar Planı Süreci:

Sincap Evler, Istranca Projesi, 400 dönümlük arazi üzerinde, bir uygulama imar planı ve yerleşim planı şeklinde planlanmıştır. Tasarım süreci, Safaalan Köyü genişleme bölgesinde yer alan arazi ve köy ile ilgili, coğrafik, topoğrafik, ekonomik, ekolojik, sosyal, analiz çalışmalarıyla başlamıştır. Mimari proje kapsamında uygulama biçiminin belirlenmesi için, yetkili kamu kurumları ile iletişim kurulmuş ve ayrıca mevzuat incelenmiştir.

Bu aşamada Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Tekirdağ Tarım İl Müdürlüğü, T.C. Orman ve Çevre Bakanlığı, Tekirdağ Orman Müdürlüğü, İSKİ vb. kamu kuruluşlarıyla görüşmeler yapılmış ve kurumların kendi yetki ve sorumlulukları ile ilgili konularında görüşleri alınmıştır.

Arazi, saray ilçe belediyesi mücavir alanı dışında kaldığından, Tekirdağ İl Özel İdaresi sorumluluk alanına girmektedir. Bu durum, girişimciye, amaçlarına uygun kalkınma-koruma-geliştirme-sürdürme temelli bir kırsal alan planlamasını, yerele uygun bir imar planı ile gerçekleştirme olanağı sağlamıştır.

Projenin sosyal girişimcisi ve yetkin bir tasarım ekibi tarafından, kamu yetkilileriyle etkin bir iletişim içinde yapılan 1/1000 ölçeğindeki, Tekirdağ İli Safaalan Köyü genişleme bölgesinin imar planı, T.C. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Tekirdağ Bayındırlık ve İskân İl Müdürlüğü kontrolünde Tekirdağ İl Özel İdaresi tarafından onaylanmıştır.

Projenin, kalkınma-koruma-geliştirme-sürdürme temelli özellikleri, kamu kurumları ve çalışanlarının da projeyi benimsemesine ve kendilerini projenin bir parçası olarak görmelerini sağladığı dikkat çekicidir. Projenin, rantçı, fırsatçı, sadece girişimcisine ekonomik fayda sağlayan bir proje olmadığı, akademisyen mimar bir sosyal girişimci tarafından yapıldığının anlaşılması, imar planlarından başlamak üzere “devlet kurumları” ile oluşturulması gereken ‘mesleki’ ve disiplinler arası ortak çalışma biçiminin de gelişmesini sağlamıştır.

İmar planı tasarım kriterleri, projenin temel amaç ve yaklaşımlarına uygun olarak belirlenmiş ve uygulanmıştır. Bu kriterlerden biri olan düşük yoğunluklu yerleşim kararı olarak imar planına, kamunun öngördüğü maksimum taban alanı kat sayısından (TAKS max.) daha düşük bir katsayı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Köy genişleme alanlarında bu değer 0,15 olarak uygulanmaktadır. Yeni imar planında ise ön yerleşim ve konut projeleri verileri ışığında proje için gerekli TAKS 0,09 (konut) olarak belirlenerek kamuya önerilmiştir. Deneysel modelin planlama kararlarında yer alan doğal yaşam için yoğunluk yaklaşımı mimari planlamayı bu şekilde etkilemiştir.

Girişimcinin kanuni hakkı olan TAKS tan daha düşük bir TAKS talep etmesi kamu birimlerinde şaşkınlığa yol açmıştır. Bu sayede, toplam proje alanının %85 i, gölet, parklar, spor alanları ve rekreasyon alanları olarak kullanılabilmiştir.

2- Yerleşimin Üretim Biçiminin ve Sürecinin Ekolojik Yaklaşımla Planlanma ve Uygulanması – Ekolojik Şantiye:

Ekoloji, canlı ve cansız varlıkların arasındaki ilişkiyi inceleyen bilim dalıdır. Ekolojik yaklaşım ise, insan ve canlı cansız doğal varlıkların birbirleriyle nasıl ilişkide

olması gerektiğini irdeleyen, toplumsal, ekonomik, mekânsal yönleri de içinde barındıran, bütünleşik karmaşık, geniş kapsamlı felsefik ve politik bir yaklaşım olarak tanımlanabilir.

Projenin tasarım temel ilkelerinde tanımlanan, koruma-kalkınma-geliştirme-sürdürme yaklaşımına paralel olarak, ekolojik uyumun sürdürülebilmesi ve geliştirilmesi için, tasarım sürecinin uygulama bölümünün de proje ana amaçları doğrultusunda ele alınması ve amaca uygun yaklaşımlarla gerçekleştirilmesi temel prensiplerden birini oluşturmuştur.

Ekolojik yaklaşımla tasarlanan yerleşimin, şantiye ve inşaa süreçleri de bu yaklaşıma uygun ekolojik felsefe ile gerçekleştirilmiştir. Bu yaklaşımla gerçekleştirilen tasarım ve uygulamalar şunlardır:

3- Kontrollü Kapalı Atölyede Üretilen Yarı Prefabrike Ahşap İmalatlar

Şantiyede yapı üretimi, doğası gereği zorlu ve çevreye zarar veren bir üretim sürecidir. Her yapı için yapının çevresinde bir imalat bölgesi gerektirir. Bu yerinde imalat biçimi, yapı arazisinin doğal yapısını bozarken aynı zamanda çevre kirliliğine sebep olur. Oluşan bu görüntü, gürültü ve çevre kirliliği şantiye de üretilen son yapı bitene dek devam eder (Şekil...).

Safaalan Projesinde, bu olumsuzlukları en aza indirmek üzere yapılar, temel betonları dışında, yarı prefabrike ahşap panel sistemiyle üretilmiştir. Bu kapalı ve kontrollü ahşap üretim merkezinde üretilen yapı elemanları, çevre kirliliği oluşturmadan yerinde çok kısa sürede temel betonları üzerine monte edilmiştir. Kapalı atölye sistemi, en az atık ilkesiyle kurulmuş ve işletilmiştir. Ahşap imalat sırasında oluşan fireler üretimin her noktasında değerlendirilmiştir.

4- Yerleşimde Yaşam Başladığında Şantiye Üretimine Devam Edebilmesi

Alt yapı çalışmaları bittikten sonra, evlerin temel betonları, arazinin doğal yapısına ve biçimine en az etkileyecek şekilde yapılmıştır. Yapılan planlamaya göre temel betonları tamamlandığında yarı prefabrike ahşap yapı elemanları 2 gün gibi kısa sürede ve çevreye zarar vermeden monte edilebilmiştir. Bu yöntem sayesinde hızla tamamlanan evlerde yaşam sürerken, yeni evlerin üretimi ve montajı yaşayanlara en az rahatsızlık verecek şekilde gerçekleştirilmiştir. Şantiye görünümü en az düzeyde yürütülmeye çalışılmıştır.

5- Şantiye Üretim Yapılarının Yaşam Başladığında Yeni Fonksiyonla Kullanılması

Şantiyede yapı üretimi ve hizmet amaçlı kullanılan yapılar, genellikle üretimin sona ermesiyle sökülen ya da yıkılan binalardır. Bu yapılar daha sonra kullanılabilir, yeni işleviyle uyumsuzluk gösterebilir. Vaziyet planı konumlandırılması da

yeni işlevine uygun olmayabilir. İşlev dönüşümü sürecinde kaynak israfına sebep olur. İç mekân tasarımı da yeni işleviyle çelişebilir ve amaca uygun kullanımın sağlanması için yeni harcamalar gerektirir.

Ahşap üretim merkezi yapısının kısa sürede tamamlanması gerektiğinden, inşasına alt yapı çalışmaları ile başlanmıştır. Modüller şeklinde üretilen yapının birinci kısmı tamamlandığında kapalı imalat başlamış, yapının diğer bölümleri de bu ilk etapta, kendi içinde üretilmiştir.

Sincap Evler Istranca projesinin mekânsal tasarımı yapılırken, yarı prefabrike olarak üretilen ahşap yapıların merkez üretim binası, imalat süreci sonunda, işlevi değiştirilerek, Safaalan Köyü'nün de faydalanacağı bir sosyal tesis olarak tasarlanmıştır.

6- Arazinin Jeolojik Yapısının Ekolojik Fırsata Dönüştürülmesi – Jeolojik Potansiyelin Kullanılması

Planlama bölgesinin doğu sınırında Tekirdağ İstanbul İl sınırını oluşturan ‘Mekân Deresi’ yer alır. Bu dere kaynağında kurulan içme suyu tesisleri ve kuzeyde sıklıkla yer alan kum ocakları nedeniyle sularını yitirmiş, bahar dönemi dışında kuru bir deredir. Yeni yerleşim projesinde, çatı suları, bahçe sulama suları, organik tarım sulama suları, yağmur suları, yeraltı drenaj sistemiyle, sert zemin ve yol suları, yol kenarlarındaki açık drenajlar yardımıyla arazinin doğal eğimine uygun bir planlama içinde ortak bir kanal sistemine bağlanmıştır. Bu kanal ile toplanan sular ‘Mekân Deresi’ üzerinde oluşturulacak gölete bağlanmıştır. Ayrıca Safaalan köyü yerüstü yağmur suyu kanalları da bu gölete bağlanması planlanmış, alt ve üst yapı bu sisteme uygun inşa edilmiştir.

Jeolojik gözlem ve analizler sonucunda, arazinin topoğrafyasının ve jeolojik özelliklerinin, doğal ekolojik bir gölet oluşumuna olanak sağladığı tespit edilmiştir.

Bu araştırmalar proje tasrıma etki etmiş ve alt yapı planlamasını biçimlendirmiştir.

Evsel su atıkları, yer altında inşa edilen, son nesil, dönen biyodisk teknolojili, biyolojik atık su arıtma sisteminde arıtılarak depolanmış, elde edilen suyunda gölete bağlanması öngörölmüştür. Gölette biriken sular belirli bir düzeeye yükseldikten sonra, evlerin atık ve temiz su sisteminden ayrı inşa edilmiş bahçe sulama sistemine ve organik tarım bahçelerine verilmiştir.

Oluşturulan bu su döngüsü sistemi, su kullanımında çok büyük oranda tasarrufa sebep olacak, aynı zamanda ekosisteme bir gölet kazandırarak yeni bir doğal yaşam alanı oluşturulacaktı. Bu sayede, içinde balık yetiştiriciliği, sulak bölge tarım uygulamaları yapılabilecek ve görsel peyzaj değerlerini artıran bir gölet ekosisteme kazandırılmış olacaktır. Böylece yörenin biyolojik çeşitliliğinin korunması ve sürdürölmesi sağlanacaktır. Yeni biyolojik türlerin eklenmesiyle ekosistem zenginleşecektir. Projede öngörölen organik tarım bahçelerinde planlamanın yarattığı ekonomik su kullanılarak, sağlıklı ve ekonomiye katkı sağlayan üretim mümkün olacaktır. Ancak site yönetimi, girişimci idaresinden site sakinlerine geçişi sonucunda yaşam sürecine yayılarak planlanan göletin inşası durdurulmuştur.

Safaalan Köyü Genişleme Bölgesinde, Kırsal Alan Mekânsal Tasarımının Sosyal Girişimcilik Yöntemiyle Uygulanan Projenin Sürdürölabilirlik Açısından Sonuçları

1-Safaalan Köyü Genişleme Bölgesi Yerleşim Projesi, Kırsal Alan Mekânsal Tasarımının Sosyal Girişimcilik Yöntemiyle uygulanabilirliğini göstermiştir

Sincap Evler Istranca Projesi, Safaalan Köyü genişleme bölgesi yerleşimi, sosyal girişimcilik yöntemi kullanılarak gerçekteşirilmış bir projedir. Projenin imar planından başlamak üzere tasarımı, uygulaması ve finansmanı, sosyal girişimci akademisyen mimar ve nitelik olarak bu organizasyona uygun bir ekip tarafından yapılmıştır.

Proje, kırsal alan planlamasında rant amaçlı olmayan, bilimsel kurallara uygun planlamaların kriterlerini ortaya koymasından ele alınmıştır. Bu tür projelerin, müteahhitlik çalışma biçimi dışında bir model olarak, sosyal girişimcilik yöntemi ile de yapılabileceğini kanıtlamıştır.

Sincap Evler, Istranca Projesinin, kalkınma stratejilerinde, sosyal girişimcilik yöntemlerinin ve çeşitlerinin geliştirilmesine katkıda bulunacağı öngörölmektedir.

Şekil 3 Sincap Evler, Istranca, 2019. Kaynak: J.Edirne

2-Kırsal Alan Planlamalarında, Koruma- Geliştirme-Sürdürme ile Birlikte Bütünleşik Kalkınma odaklı imar planı uygulaması gerçekleştirilmiştir.

Projenin amaçlarına ulaşabilmesi ve uygulamada başarılı olabilmesi için belirlenen, kalkınma- koruma- geliştirme- sürdürme, bütünleşik yaklaşımından yola çıkarak oluşturulan tasarım ana ilkelerinin ödün verilmeden uygulanabilmesi için, 1/1000 ölçekli uygulama imar planı yapılmıştır.

Yapılan imar planı çalışmasında, kamu yönetiminin ve yasaların mümkün kıldığı maximum arazi kullanım değerlerini ve yoğunluğu kullanmayarak, proje amaçlarında ve tasarım ilkelerinin sonucu olarak beklenen nitelikli kırsal yerleşim uygulamasına ulaşabilmiştir.

Projenin gerçekleştirildiği arazi de ve çevresinde, imar planı arazi kullanımı kararları ve vaziyet planı ilke kararları sayesinde, çevresinde oluşması muhtemel rant alanlarını ve olası niteliksiz yapılaşmayı engellemiştir. Bu imar planı tasarım kararları aynı zamanda projenin ana amacını oluşturan doğal çevreyi koruma sosyal, kültürel ve ekonomik değerleri koruma ve geliştirme ilkelerinin uygulanabilirliğini sağlamıştır. Kırsal tasarım da mevcut mevzuatın sorunlarının ve imkânlarının ortaya çıkartılmasını ve gelişmesini sağlamıştır.

Kamu otoritesi tarafından üst ölçekte yapılan, teorik, stratejik ve mekânsal planlamalara rağmen, bu stratejik plan kararlarının alt ölçekteki planlara bütünleşik olarak yansımadağı bilinmektedir. Ayrıca imar dışı alanlarda yerleşmeler, imar dışı planlama yönetmeliği ile yapılmaktadır. Oysa tüm bu alanlar için yöreye özgü ve stratejik kararların tümünü içeren, kalkınma- koruma- sürdürme- geliştirme konularını kapsayan teorik bütünleşik imar planları yapılmalıdır.

3- Yerleşimin Şantiye ve İnşa Süreçleri de tasarım felsefesine uygun olarak “EKOLOJİK ŞANTIYE” yaklaşımı ile Gerçekleştirilmiştir.

Ekolojik yaklaşımla tasarlanan yerleşimin, şantiye ve inşa süreçleri de bu yaklaşıma uygun ekolojik felsefe ile gerçekleştirilmiştir. Yarı prefabrik ahşap panel sistemlerinin imalatları, kontrollü kapalı atölyede üretilmiş ve çevre kirliliği oluşturmadan yerine çok kısa sürede monte edilmiştir.

Alt yapı çalışmaları bittikten sonra arazinin doğal yapısına ve biçimine en az zarar verilerek evlerin montajı yapılmıştır. Teslim edilen evlerde yaşam başlamış buna rağmen yerleşimin şantiye durumu en az seviyede etkili gerçekleşerek yaşam içinde yeni etaplardaki evlerin montajı mümkün olmuştur. Doğal ekolojik süreç kesintiye uğratılmamıştır.

Sincap Evler Istranca projesinin mekânsal tasarımı yapılırken, yarı prefabrike olarak üretilen ahşap yapıların üretim merkez binası, imalat süreci sonunda, işlevi değiştirilerek, sosyal tesis olarak kullanılmak üzere, işlev kısıtlamaları olmayan bir mekân olarak tasarlanmıştır. Bu planlama kaynak israfına engel olmuş ve doğal çevreyi korumuştur. Aynı zamanda sosyal açıdan yerel ortama destek vermiş, kendini yerelden soyutlayan bir proje olmamıştır.

4- Doğal değerleri koruyan ve yapılı peyzaj değerlerine uyumlanan ve tümünün sürdürülebilirliğini sağlayan bir yerleşim tasarımına ulaşılmıştır.

Yarı prefabrikasyon üretim sistemi sayesinde, peyzaj planlaması kararı olarak yapılar mevcut bitkisel oluşuma müdahale edilmeden inşa edilebilmiştir. Bölgede yapılan ve çevreye zarar veren düşük ekonomik getirili madencilik faaliyetleri azalmıştır. Yeraltı ve yerüstü su devinimini kontrol ederek doğal kaynak kullanımını en aza indirmiştir.

Kırsal yaşam kültürünün niteliklerini koruyan düzenlemeler ve özellikle mekân kurgusuyla doğal ve yapılı çevre korunmuştur. Mekansal olarak komşu olduğu Istranca Ormanları çeperinde yer alan makilikler, koruluklar ve doğal çayırların korunmasında da yerel halkta farkındalık yaratılmıştır.

5- Yerin Sosyal ve ekonomik değerlerini kalkınma odaklı koruyan geliştiren ve sürdürülebilirliğini sağlayan tasarıma ulaşılmıştır.

Safaalan yerleşim projesi, (koruma-kalkınma-sürdürme-geliştirme) bütünleşik yaklaşımı ile Bölgenin sosyal ve kültürel değerlerini koruyup geliştirirken, inovatif sosyal girişimcilik yaklaşımı ile ekonomik ve sosyal bir -fayda-değer ve etki yaratmıştır.

Mevcut köy yerleşimi ile tasarlanan yeni yerleşim arasında ekonomik ve sosyal olarak bütünleşme sağlanmıştır. Eski yerleşimle ekonomik ve sosyal bağ kurmuştur. Köy halkı ile yeni gelenler arasında ortak yaşam alanları ve bu amaçla işlevlendirilen yapı ve tesislerle, sosyal bağları faydayı arttırmış bütünleşmeyi sağlamıştır. Sosyal olarak, Yerel halkla, proje tasarım aşamasından uygulama ve yaşam dönemi başlangıcı süreçlerinde organik ilişki kuran ve yerel halkı, sosyal ekonomik fiziksel ve zihinsel olarak projeye dahil etmiştir.

Doğal ekolojik potansiyeli ortaya çıkartarak ekonomik ve ekolojik değer yaratmıştır. Köy halkı için kırsal yaşam kültürünün yeniden değer kazanması ve bunun ekonomik bir döngüye evrilmesi gerçekleşmiştir.

Kırsal alanların geleneksel ekonomik üretim biçimlerini etkileyerek gelişimini desteklemiştir. Köyün ve köyle bütünleştirilen yeni yerleşimde yaşayan insanların, ekolojik inovatif tarımın mekânsal ve doğal ihtiyaçlarını gözeterek organik tarıma destek sağlamıştır. Organik tarım insanların sağlıklı beslenmesini sağlarken, köylüye tarımda inovasyon konusunda öncü rol model olmuştur.

Bölgenin potansiyel tarih turizmini ve ekolojik turizmini ön görerek küçük konaklama üniteleri ile bir turizm yaklaşımı geliştirmiştir. Eko turizm-tarih turizmi-doğal değer turizmi avcılık turizmi gibi turizm çeşitlerinin, yerel küçük ölçekli turizm işletmeleri ve ürünleri desteklenmiştir.

Köy halkına geçici ve kalıcı istihdam sağlamıştır. Evlerin yapımı sırasında köy halkının iş gücünden yararlanmış. Çok sayıda kişinin farklı alanlarda çalışma ve ustalaşma olanağı sağlanmış, evlerin inşaatından sonra yeni iş kurdukları gözlemlenmiştir. Ahşap işçiliği ve farklı ticaret ve hizmet kolları faaliyete geçmiştir. Bu durum köyün ekonomik yapısında canlanma yaratmıştır.

Kırsal yerleşmelerde oluşan hızlı sosyo-ekonomik ve kültürel değişimin yol açtığı dengesizliği önleyerek kır kültürünün korunması ve geliştirilmesini sağlamıştır.

Deneysel Projenin İncelenmesi Sonucu Öneriler:

Bir Model olarak geliştirilebilir.

Sosyal girişimcilik yöntemi, kırsal alanların mekânsal tasarımında alternatif bir tasarım, uygulama ve finansman modeli olarak kullanılabilir. Ayrıca bu sosyo ekonomik yöntem, akademik çevreler, sosyal örgütler, sivil toplum kuruluşları, kamu yönetimi ve planlama birimlerinin katılımı ile yapılacak çalışmalarla geliştirilebilir ve çeşitlendirilebilir. Yöntemin planlama mevzuatına nasıl uyarlanacağı da bu çok disiplinli ve katılımlı çalışmalarla çözüme ulaştırılabilir.

Köy tasarım rehberleri ile bütünleştirilebilir.

Köy tasarım rehberi çalışmalarının sosyal girişimcilik yöntemi ile uygulamaya dönük bir birlikteliğinin nasıl sağlanacağı ve akademik çevrelerin katılımının genişletilerek modele nasıl uyarlanacağı araştırılması gereklidir.

Sefaaalan Köyü genişleme bölgesi yerleşimi, kırsal yerleşim tasarımlarında teorik çalışmalar ve öneriler geliştiren köy tasarım rehberleri çalışmaları yapan akademisyenler tarafından incelenmesi gereken bir uygulama denemesidir. Özellikle köy tasarım rehberlerinde sınırlı yer alan köy genişleme bölgelerinin kırsal yerleşim olarak tasarlanması konusunda rehberlere fayda sağlayabilir.

Safaalan Köyü genişleme bölgesi yerleşiminin, laboratuvar olarak kullanılması

Sosyal girişimcilik yöntemi ile yapılan projenin tüm tasarım ve uygulama aşamaları ile yaşamın başladığı ve devam ettiği evre de dahil olmak üzere incelenmesi ve bir laboratuvar olarak kullanılması önerilmektedir. Projenin ortaya çıkarttığı sonuçlar değerlendirilmelidir. Başarı ve başarısızlıkları tespit edilmelidir. Bu çalışmaların sonucunda, planlama mevzuatına uyarlanabilecek bir yöntem şeklinde tanımlamalara ve olası genel kural ve kavramlara dönüştürülmelidir.

Sosyal girişimcilik yöntemi ile gerçekleştirilen kırsal alan mekânsal tasarımlarının sürdürülebilirliğinin sağlanması

Gerçekleştirilen projenin sürdürülebilirliğinin sağlanması, denetlenmesi ve projenin yaşam evresinde de geliştirilebilmesi konusunda, işletme yönetim planının bir araç olarak kullanılması öngörülmüştür. Fakat bu yöntemin tek başına yeterli olmayacağı açıktır. Sürdürülebilirliğin ve geliştirmenin sağlanması bakımından hangi yöntem ve mekanizmaların kullanılması gerektiği ve mevzuata bir model yöntem olarak uyarlanması, üzerinde çalışılması gerekli bir konudur.

BULGULAR VE TARTIŞMA:

Sosyal Girişimcilik Yöntemi İle Kırsal Alan Mekânsal Tasarımının Önemi, Ulusal Kalkınma Planlarını Oluşturan Kararlara Nasıl Eklemlenebilir?

Türkiye’de ulusal kalkınma stratejileri, bölge planları ve eylem planlarında, sosyal girişimcilik yöntemi ile kırsal alan mekânsal tasarımı yapılması konusu, ulusal planlamalar kapsamında incelenmiştir.

Aşağıda ‘sosyal girişimcilik yönteminin planlamalara eklenebileceği maddeler’ yer almaktadır. Kırsal alan mekânsal tasarımlarının sosyal girişimcilik yöntemiyle yapılması ayrıca özel bir başlık altında da yer alabilir.

a) 2020 yılında, Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından hazırlanan 2021-2023 dönemini kapsayan **Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi** çalışmasında, sosyal girişimcilik yöntemi ile kırsal alan mekânsal tasarımı yapılması konusu, mevcut maddeler kapsamında incelenmiştir. Bu maddeler şunlardır:

- Stratejik Amaç 5: Yerel ve Kırsal Kalkınmaya İlişkin Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi (sayfa 51)...yerel yönetimi güçlendirmek üzere kamu sektörü ve özel sektör ile STK’ların işbirliği ve ortaklığına dayanan kırsal kalkınma girişimlerinin harekete geçirilmesi, sivil nitelikli yerel kalkınma girişimlerinin kurumsallaşması, yerel ve kırsal kalkınma

için ulusal ve uluslararası ölçekte bilgi ve deneyim paylaşımının sağlanmasına yönelik ulusal ölçekteki ağ platformunun oluşturulması amaçlanmaktadır...”

- Tedbir 5.2.1: Kamu ve kamu dışı paydaşların ortaklığında yerel kalkınma stratejilerinin geliştirilmesi ve uygulanması’
- 5.3. Uygulama Araçları (sayfa 55) ...Türkiye’de kırsal kalkınma için en çok başvurulan uygulama araçları; ekonomik ve sosyal altyapı projeleri, etüt-araştırma projeleri, entegre kırsal kalkınma projeleri ile tarım ve kırsal kalkınma mali destek programlarıdır...’ (UKKS-3, 2021).

Yukarıda incelenen bu maddelere göre, uygulama araçları bölümüne sosyal girişimcilik ile gerçekleştirilen kırsal yerleşim projeleri eklenmesi önemlidir. Bu projelerin finansmanı da sosyal girişimciler tarafından karşılanacağı için kırsal kalkınma projelerinin sadece merkezi hükümet kaynakları ve uluslararası kaynaklardan karşılanması gerekliliği ortadan kalkar.

Dönemsel olarak uygulama araçları çeşitlense bile, tüm kırsal kalkınma faaliyetleri özel sektör kâr amaçlı ticari girişimleri dışında, merkezî yönetim bütçesinden karşılanmaktadır. Çok az bir kısmı ise uluslararası kaynaklarla yürütülen entegre nitelikteki kalkınma projeleridir.

Ayrıca ‘5.3.3 Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek Programları’ maddesi ve ‘5.3.4 Kalkınma Ajansları Kırsal Kalkınmanın Desteklenmesi Mali Destek Programları’ adı altında mali destek programlarından, sosyal girişimcilik yöntemini kullanan yatırımcılar da yararlanabilmelidirler.

- Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı (SOGEP): Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’nın koordinasyonunda, Kalkınma Ajansları tarafından Türkiye genelinde yürütülen bir hibe programıdır. 81 ilde uygulanmaktadır. 2019 yılında uygulanmaya başlanan SOGEP, genel çerçevede, yerel dinamikleri harekete geçirerek yoksulluk, göç ve kentleşmeden kaynaklanan sosyal sorunların giderilmesini, değişen sosyal yapının ortaya çıkardığı ihtiyaçlara karşılık verilmesini, toplumun dezavantajlı kesimlerinin ekonomik ve sosyal hayata daha aktif katılmalarının sağlanmasını, istihdam edilebilirliğin artırılmasını, sosyal içerme, sosyal girişimcilik ve yenilikçiliğin desteklenmesini ve sosyal sorumluluk uygulamalarının yaygınlaştırılmasını amaçlamaktadır (SOGEP, 2022).

Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programında, “sosyal girişimcilik ve yenilikçiliğin desteklenmesini ve sosyal sorumluluk uygulamalarının yaygınlaştırılmasını amaçlamaktadır” denmektedir (SOGEP, 2022).

Ancak sosyal girişimcilik kavramı dünyada ve ülkemizde gerçekleştirilen küçük ölçekli ve dar amaçlı projeler üzerinden algılandığı anlaşılmaktadır. **Kırsal alan mekânsal tasarımının da sosyal girişimcilik yöntemi ile yapılabilirliği bu programda yer almalı ve tanımlanmalıdır.**

b) Trakya Bölgesi Bölge Planı 2014-2023 (Trakya Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanmıştır.)

Bölge planında, kamu, özel sektör, STK üçgeninde oluşturulacak iş birliğinin sosyal sorumluluk alanlarında ortaya çıkan projeler ile bölgenin kalkınmasının hızlandırılmasına vurgu yapılmaktadır. Plan Girişimcilik kültürünün geliştirilmesini desteklemektedir (Sayfa 71-72). Girişimcilik kültürünün uluslararası yeni tanımlarından biri de sosyal girişimciliktir (Trakya Kalkınma Planları, 2022).

Ancak Trakya bölgesindeki girişimcilik potansiyeli ülke ortalamasının altında kalmaktadır. Girişimciliğin artırılması, bölgede istihdam, refah düzeyi ve yaşam kalitesi üzerinde olumlu etkiler yaratacaktır. Plan, bölgedeki girişimciliği artırmak için çeşitli öneriler sunmaktadır. Bunlar fon ve hibe kaynaklarının artırılması, yenilik odaklı girişimlere öncelik verilmesi, girişimci danışma ofislerinin kurulması olarak belirtilmiştir. Bölge planlarına da sosyal girişimcilik yöntemi tanımlanarak uyarlanabilir.

c) Kırsal Kalkınma Eylem Planı 2015-2018 (T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından hazırlanmıştır.)

T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının 2015-2018 kırsal kalkınma eylem planında:

- “2.2 Eylem Planının Uygulanması, Koordinasyonu ve izlenmesi; 7. Maddesinde, ...kamu dışı paydaşlar: Kırsal kalkınma çalışmalarına gerek tasarım ve uygulama gerekse izleme ve değerlendirme süreçleri bakımından kamu dışı kesimlerin de (sivil toplum ve özel sektör) aktif katılımı gözetilecektir. İhtiyaç halinde, faaliyetlerle ilgili ihdas edilmesi öngörülen yönlendirme komitelerine ilgili meslek kuruluşları ve üniversiteler de davet edilebilecektir. İzleme Komitesine ise, kamu dışı paydaşların gözlemci üye olarak katılmaları yukarıda belirtilen şekilde sağlanacaktır”
- “9.Uygulama Araçları: UKKS 2020’de yer alan politika tedbirlerinin uygulaması, aşağıdaki bölümde yer alan faaliyetler (eylemler) aracılığıyla gerçekleştirilecektir. Bu faaliyetlerin hangi uygulama araçlarıyla (yatırım projesi, etüt-araştırma projesi, entegre kırsal kalkınma projesi veya mali destek programı gibi) hayata geçirileceği faaliyetin niteliğine göre

değişebilecektir. Sorumlu kuruluşlarca kırsal kalkınma alanında sektörel/tematik faaliyetlerin yanı sıra tanımlı bir kırsal yöreyi (ilçe ve havza) esas alan entegre kalkınma projelerine öncelik verilecektir.” (KKP, 2022)

Uygulama araçları bölümünde, yatırım projesi, etüt-araştırma projesi, entegre kırsal kalkınma projesi, mali destek programı gibi uygulama araçları içinde yatırım projesi genel kapsamlı bir tanımdır. Ancak **sosyal girişimcilik bir araç olarak net bir biçimde tanımlanıp araçlara dâhil edilebilir.**

SONUÇ:

Kırsal Alan Planlaması Stratejileri İle Sosyal Girişimcilik Ve Kalkınma-Korumaya-Geliştirme-Sürdürme Projeleri Bir Bütün Olarak Kırsal Kalkınmanın Başarısı İçin İtici Güç Olmalıdır

Günümüzde toplumlar küresel anlamda, gelir eşitsizliği, ticari sorunlar, jeopolitik gerilimler ve iklim değişikliği gibi birçok önemli sorunla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu sorunlar insani gelişmişlik, ekonomik büyüme, istikrar ve sürdürülebilirlik üzerinde önemli etkiler yaratmaktadırlar. Bu sorunların ele alınması, dünyanın her yerindeki hükümetlerin, işletmelerin ve sivil toplum kuruluşlarının koordineli çabalarını gerektirmektedir. Bu nedenle kavramsal çalışmalar yanında kalkınma odaklı stratejik planlamalar, yöntem ve araçları bakımından sürekli geliştirilmeye çalışılmaktadır.

Ülkemizde de cumhuriyetin ilk yıllarında ekonomik kalkınmayı, eğitim ve sosyal kalkınmayla birlikte ele alan kalkınma çalışmaları başarılı olmuştur. Ancak yıllar içinde bu stratejiler ve uygulamalar değişiklik göstermiş ve problemler büyümüştür. Kalkınma ile ilgili tüm kavramlar, akademik çevreler ve kamu birimleri tarafından yeniden ele alınarak tüm paydaşların üzerinde mutabakat sağladığı kavramsal tanımlamalar ve bunlarla birlikte sorunların çözüm yöntemlerinin geliştirilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Hızlı kentleşme sonucu ortaya çıkan kır-kent arasındaki ekonomik, toplumsal ve kültürel açıdan dengesizliklerin giderilmesi için kırsal kesimin kalkınmasını hızlandırıcı yeni model ve politikaların sürekli olarak gündemde olması gerekmektedir.

Sürdürülebilir kalkınma ve insani gelişmişliğin sağlanabilmesinde, mekânsal planların yapılmasının yanı sıra bu planların hangi kurum ve organizasyonlar tarafından yapılacağı ve uygulamada hangi yöntem ve araçların kullanılacağı ve

başarı sağlayacağı önem taşımaktadır. Sürdürülebilir kalkınma ve insani gelişmişliğin sağlanabilmesi için, kalkınma planlarından başlamak üzere tüm stratejik planlar ve uygulama planları, bu yeni kavram ve yaklaşımlar doğrultusunda yeniden ele alınmaktadır.

Bu yaklaşımlardan en önemlisi sürdürülebilir bir kalkınma için kırsal ve kentsel gelişim birbirinden bağımsız ya da birbirine karşıt olgular olmadığı aksine aksine sürdürülebilir kalkınma için birbiriyle etkileşim ve bağımlılık ilişkisi içinde olan yeni stratejilerinin oluşturulması gerekliliğidir.

Türkiye’de yaşanan hızlı kentleşme süreci beraberinde kırsal alanların sorunlarını da yaratmış, buna karşın kalkınma stratejilerinde konu birbirinden ayrı ele alınmıştır. Nitekim üst plan niteliğindeki Onbirinci Kalkınma Planında (2019 – 2023) kent planlaması ve kırsal alan planlaması ayrı ayrı ele alınmaktadır.

Sadece kent ve kır planlamasının birlikte ele alınması yeterli değildir. Tüm planlamaların, kalkınma- koruma- geliştirme- sürdürme yaklaşımlarını içeren planlama ve yöntem çalışmalarının, kır ve kentin birlikte ele alındığı sürdürülebilir ve dengeli bir kalkınmayı hedefleyen biçimde oluşturulması gerekmektedir.

Ayrıca kırsal alan mekânsal tasarımlarının tabi olduğu imar mevzuatı ve uygulama yöntemleri kırsal alan planlaması konusunda yetersiz kalmaktadır. Kırsal alan mekânsal tasarımları stratejik bütünsel bir yaklaşımla ve yere özel nitelikler taşıyan bir biçimde yapılamamaktadır.

Ülkemizde kırsal alanların planlamasını ilgilendiren mevzuat olarak—‘Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği’, yapıların nasıl yapılacağını ve kadastral yaklaşımları ele alan yönetmeliktir. Tüm ülke kırsalı için bir yapı yapma ve kadastral kurallar koymaktan öte geçemeyen, yere özgü değerleri göz ardı eden bir yönetmelikle kırsal alan yerleşmelerinin nitelikli ve sürdürülebilir kırsal kalkınmayı destekleyememektedir. Kırsal alanlar da mutlaka planlanmalıdır ve kırsal alan mekânsal tasarımları bu kapsamda düzenlenecek imar planlarına uygun olarak yapılmalıdır. Kırsal alan planlamaları sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda güncellenmelidir.

Tüm kırsalın planlamasını yapmak gerek kadro yetersizliği gerekse mevcut kadroların tümünün bu planları yapabilecek nitelikte olmaması nedeniyle zorluklar taşımaktadır. Bu planların yapım ve uygulama yöntemleri yenilikçi yaklaşımlar kullanılarak geliştirilmelidir.

Kırsal alan mekânsal tasarımlarının yerel yönetimlere inisiyatif verilerek, özel sektör girişimcileriyle birlikte, yere özel imar planları ile yapılması doğru bir yak-

laşım olacaktır. Sosyal girişimci finansmanını kendi sağlayarak akademik katkıyla bu planları yapabilir, yerel yönetimler de bu planların stratejik ana planlara uygunluğunu ve sürdürülebilir kalkınma bağlamında kontrolünü yapabilir. Planların yapım aşamasında da girişimci ile organik bir çalışma biçimi tesis edilebilir. Kırsal kalkınma ve kırsal alanların yerleşim planlamalarında bir tasarım, uygulama ve finansman yöntemi olarak sosyal girişimcilik kullanılabilir. **Kalkınma-koruma- geliştirme-sürdürme niteliklerini taşıyan imar planlamaları akademik katkıyla ve yerel yönetimlerle organik bağlar kurarak sosyal girişimciler tarafından gerçekleştirilebilir.**

Sincap Evler Istranca Projesi, Safaalan Köyü genişleme bölgesinde, sosyal girişimcilik yöntemi ve akademik katkı ile gerçekleştirilen bir kırsal yerleşim projesidir. Bu proje ve kullanılan sosyal girişimcilik yöntemi, kırsal yerleşim tasarımları ve uygulamaları için bir modele dönüşmüştür. Bu örnek deneyim, ‘Köy Tasarım Rehberi’ çalışmalarıyla bütünleştirilebilir. Bu yöntemle tasarlanan ve uygulanan yerleşim birimlerinin sürdürülebilirliğinin ayrıca ele alınarak sistemleştirilmesi de gerekmektedir.

Kalkınma politikalarını oluşturan mekanizmaların, sosyal girişimciliği nasıl destekleyeceği ve geliştireceği ve kalkınma stratejileri mevzuatına nasıl eklenebileceği araştırılmalıdır. Kırsal alanların yerleşim planlamalarında, sosyal girişimcilik bir yöntem olarak kullanıldığında, elde edilen çıktılar bilgi ve deneyimlerden yararlanılmalıdır. Projeler, yaşam evresinde ortaya çıkan sonuçların değerlendirildiği bir laboratuvar olarak kullanılmalıdır.

Kırsal alan mekânsal tasarımının, tüm stratejik ana planlarda yer aldığı biçimde ulaşması beklenen hedefler şunlardır:

- çevreyi koruyan,
  - istihdam sağlayan,
  - kırdan kente ya da kentten kıra göç dengesini sağlayan,
  - dengeli bölgesel büyüme yaratan,
  - yaşam standartlarının iyileştirilmesine katkı sağlayan,
  - toplumun temel sorunlarını çözüme kavuşturup kalıcı olarak azaltılmasını sağlayan,
  - sosyal, ekonomik ve kültürel anlamda yenilenmeye olanak tanıyan girişimlerdir.
- Sosyal girişimcilik, bu hedeflere ulaşmayı sağlayacak, küresel sorunlara yeni ve yenilikçi çözümler üretecek ve daha kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomiler inşa etmeye yardımcı olacak bir yöntemdir. Kırsal kalkınma için ekonomik değer üretirken aynı zamanda kültürel sürdürülebilirlik ve pozitif sosyal değişimi yaratır.

Bu nedenle kalkınma stratejileri ve planlamalarda yer alarak desteklenmesi önem kazanmaktadır.

KAYNAKÇA

UKKS-3 2021-2023. T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi 2021-2023, <https://www.tkd.gov.tr/Content/File/UKKS-3Belgesi.pdf> erişim tarihi: 2022

SOGEP, (2022). T.C. Sanayi ve Kalkınma Bakanlığı, Tematik Bölgesel Kalkınma Programları, Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı, <https://www.sanayi.gov.tr/bolgesel-kalkinma-faaliyetleri/bolgesel-kalkinma-programlari/01125b>, erişim tarihi: 2022

Trakya Kalkınma Ajansı, Trakya Bölgesi Bölge Planları, Trakya Bölgesi TR21-2014-2023 Bölge Planı, 2022, <https://www.trakya.org.tr/tr/33263/Trakya-Bolgesi-Bolge-Planlari>, erişim tarihi: 2022

T.C. Gıda ve Tarım Hayvancılık Bakanlığı, Kırsal Kalkınma Eylem Planı 2015-2018, <https://kkp.tarim.gov.tr/KKEP2015-2018.pdf>, erişim tarihi: 2022

T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Onbirinci Kalkınma Planı (2019 – 2023), https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Planı-2019-2023.pdf, erişim tarihi: 2022

TMMOB, (2003). Mimarlık-Mühendislik Kurultayları, Kurultay Kararları-Mesleki Davranış İlkeleri, <http://www.tmmob.org.tr/etkinlik/muhendislik-mimarlik-kurultayi-2003/kurultay-kararlari-mesleki-davranis-ilkeleri>, erişim tarihi: 2022

Kümbül Güler, B., (2010). “Sosyal Girişimcilik”, Eflatun Yayınevi, İstanbul

Loş, N., (1990) “Kalkınma ve Yönetişim İlişkisi Üzerinden 90 Sonrası Türkiye’de Kalkınma Politikaları”, Y. Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / İktisat Ana Bilim Dalı / Kalkınma İktisadı ve İktisadi Büyüme Bilim Dalı, İstanbul

Öztaş, Ç.ve Karaaslan, Ş. (2017). “Türkiye’de Kırsal Planlama ve Farklı Ülkelere Ait Kırsal Planlama Örnekleri”, Kent Akademisi, Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergi, Cilt: 10 Sayı: 4

Champion, T. ve Hugo, G. (2004). “New Forms of Urbanization. Beyond the Urban-Rural Dichotomy”, www.ashgate.com/isbn/9780754635888

URL01 <https://www.globalcompactturkiye.org/surdurulebilir-kalkinma-amaclari/> ve <https://www.undp.org/sustainable-development-goals>, Erişim Tarihi:2022

Sachs, J. (2005). *The End of Poverty*. New York, New York: The Penguin Press. ISBN 1-59420-045-9.

Tolunay, A. & Akyol, A. (2009). Kalkınma ve Kırsal Kalkınma: Temel Kavramlar ve Tanımlar. *Turkish Journal of Forestry*, 7 (2), 116-127. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tjf/issue/20887/224180>

Yavilioğlu, C. (2002). Kalkınmanın Anlambilimsel Tarihi ve Kavramsal Kökenleri. *Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1, 2002 59

Bilici, İ. (2010). *Türkiye’de Kırsal Kalkınmanın Gelişimi ve İpard Süreci*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Tokat

Sönmez, Ö., (2017). “Sanayileşen Alanlarda Tarım Toprakları Direnebilir mi?” Bildiri, Trakya Bölge Planlama Deneyimi, Planlamada Kırsal Alanlar ve Bölge, TMMOB Şehir Plancıları Odası 8.Dünya Şehircilik Günü 41.Kolokyumu, Selçuk Ü., Konya https://www.spo.org.tr/resimler/ekler/80ddc10f8c7d2b6_ek.pdf erişim tarihi: 2022

Karakayacı, Ö. (2018). Bölge Planlamada Kırsal Alanların Önemini Yeniden Keşfetmek: Yeni Bölgecilik Perspektifinde Kuramsal Tartışmalar. *Journal of Planning*. 10.14744/planlama.2018.16870.

Kara, E. (2014). *Ekolojik Kaygı Temelli Yerleşimlerde Sürdürülebilirlik Paradigmasının Farklı Boyutlarıyla İncelenmesi: Ekoköyler*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı Tasarım Programı, İstanbul

Asımgil, B. (2017). *XVI. Yüzyıldan Günümüze Eko-Köylerin Tanımlama Yaklaşımlarına Göre Karakteristik Özelliklerinin Saptanması*. *Trakya University Journal of Engineering Sciences*, 18(2): 95-111, 2017 ISSN 2147–0308

Kayıkçı, S. (2009). “Türkiye’de Kırsal Alan Yönetimi” Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Ana Bilim Dalı / Yönetim Bilimleri Bilim Dalı, <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/34852/6208.pdf?sequence=1>

Aydemir, Ç. (2019). “Kırsal Yerleşimlerde Yerel Kimlik Ve Mekânsal Tasarımın Önemi” III. Congress of International Applied Social Sciences Uluslara-

rası Uygulamalı Sosyal Bilimler Kongresi, https://www.academia.edu/43212316/K%C4%B1rsal_Yerle%C5%9Fimlerde_Yerel_Kimlik_Ve_Mek%C3%A2nsal_Tasar%C4%B1m%C4%B1n_%C3%96nemi%20Aydemir,%202019

ICOMOS, (2017). 18 Nisan 2019 TEMASI: KIRSAL PEYZAJ ALANLARI-Duyuru Tarihi: 03.04.2019-<http://www.icomos.org.tr/?Sayfa=Duyuru&sira=55&dil=tr>

Mair, J. & Marti Lanuza, I. (2006). Social Entrepreneurship Research: A Source of Explanation, Prediction, and Delight. *Journal of World Business*. 41. 36-44. 10.1016/j.jwb.2005.09.002.

Harding

Satar, M.S.; Aggarwal, D.; Bansal, R.; Alarifi, G. (2023). Mapping the Knowledge Structure and Unveiling the Research Trends in Social Entrepreneurship and Inclusive Development: A Bibliometric Analysis. *Sustainability* 2023, 15, 5626. <https://doi.org/10.3390/su15075626>

Monllor, J. & Attaran, S. (2008). Opportunity recognition of social entrepreneurs: An application of the creativity model. *International Journal of Entrepreneurship and Small Business- Int J Enterpren Small Bus*. 6. 10.1504/IJESB.2008.017389.